

Georges Didi-Huberman.: *Pred časom. Dejiny umenia a anachronizmus obrazov.*
Kalligram, Bratislava 2006, 296 s.

These sentences comment on art, but are not art.

Sol LeWitt

Ďalšia kniha o umení? Áno i nie. Kniha francúzskeho filozofa, teoretika a historika umenia Georges Didi-Hubermana *Pred časom* (*Devant le temps. Histoire de l'art et anachronisme des images*) je interdisciplinárnym textom, v ktorom sa stretáva diskurz dejín umenia, psychoanalýzy, antropológie a filozofie. Nezaobera sa však interpretáciou umeleckých diel, ale epistemologickými a historickými podmienkami možnosti takejto interpretácie, dekonštrukciou „klasických“ termínov dejín umenia, časovými modelmi a ich použitím v historických vedách. Postupne prechádza od obrazu a dejín umenia k samej podstate historického výskumu. Vytvára ambivalentný, miestami anachronický priestor textu smerujúci ku „kritickej archeológii dejín umenia“.

Už samotný názov, *Pred časom*, s podtitulom *Dejiny umenia a anachronizmus obrazov* pôsobí viacznačne a iba neurčito načrtáva, čo môžeme v knihe, či od knihy očakávať. Z neistoty nás nevyvedie ani letmý pohľad do obsahu publikácie, kde zistíme, že kniha je rozdelená na úvod s názvom *Dejiny umenia ako anachronická disciplína* a dve základné časti *Archeológia anachronizmu* a *Modernosť anachronizmu*.

Didi-Huberman začína svoje písanie margináliou, niečim, čo bolo, a stále zrejme je, mimo „hlavný text“ dejín umenia – spodnou časťou fresky *Sacra Conversazione* známeho renesančného maliara Fra Angelica (Fra Giovanni da Fiesole). Červená freska posiatá škvrnami, ktorá tvorí parergón *Sacra Conversazione* kontrastuje s bielou stenou kláštora i s figurálnou maľbou nad ňou, no i napriek tomu bola v dejinách umenia niekoľko storočí úplne ignorovaná. Vymikajúc sa umeleckým normám *quattrocenta* a figurálnej maľby, nemohla byť súčasními Fra Angelica považovaná za umenie. Viditeľnou sa stáva napríklad skrze *action painting*, či *drippingy* Jacksona Pollocka, ale takáto interpretácia je anachronická, čo je z historického hľadiska neprijateľné. Didi-Huberman k tomu píše: „*Taký je teda paradox: tvrdíme, že písať históriu, znamená nerobiť anachronizmus, ale tvrdíme tiež, že vrátiť sa do minulosti je možné len z prítomnosti našich vedomých činov. Priznávame teda, že robiť históriu, znamená urobiť – aspoň – jeden anachronizmus.*“ (s. 34) Uznatie anachronizmu ako metodologického postupu však u Didi-Hubermana neznamena interpretáciu farebných škvŕn na stene renesančného kláštora cez prizmu abstraktného expresionizmu, ale pokus „*vrátiť historickú dôstojnosť, /.../ vizuálnym predmetom dosiaľ považovaným za neexistujúce, či prinajmenšom bez akéhokolvek významu.*“ (s. 12)

Didi-Huberman pri tom vychádza predovšetkým z diel troch nemeckých mysliteľov: Abyho Warburga (1866-1929) – významného historika umenia, ktorý založil „*historickú antropológiu obrazov*“; Waltera Benjamina (1892-1940) – literárneho kritika a filozofa známeho predovšetkým prácou *Das Kunstwerk im Zeitalter seiner technischen Reproduzierbarkeit* a Carla Einsteina (1885-1940) – historika umenia zaoberajúceho sa africkými plastikami a dejinami umenia 20. storočia. Okrem národnosti a pohnutého osudu

spája týchto troch mysliteľov aj záujem o obraz ako centrum historickej činnosti, anachronická koncepcia času a marginálne postavenie v diskusii o teoretických základoch dejín umenia. Ich texty dávajú Didi-Hubermanovi nenahraditeľné východisko jeho vlastného písania, ktoré je informačne výdatné. Nezaoberá sa pritom iba analýzou textov vyššie uvedených autorov, ale obohacuje svoje písanie biografickými a historickými poznatkami, čo robí jeho miestami ťažko čitateľný text pútavejším. Jeho gesto “*vrátenia historickej dôstojnosti*” sa tak nevzťahuje iba na umelecké diela, ktoré boli pre dejiny umenia neviditeľné, ale aj na práce A. Warburga, W. Benjamina a C. Einsteina, ktoré boli historikmi umenia opomínané.

Hoci Didi-Hubermanova kniha *Pred časom* nepatrí medzi tie, ktorých obsah možno vyčerpať prvým čítaním, nikdy sa zrejme nestane intelektuálnym bestsellerom, povinným výtlačkom v knižnici každého filozofa alebo historika umenia.

Jej prínos je v znovuobjavení a pertratkování témy
Nemožno ju považovať za opus magnum

Július Selnekovič